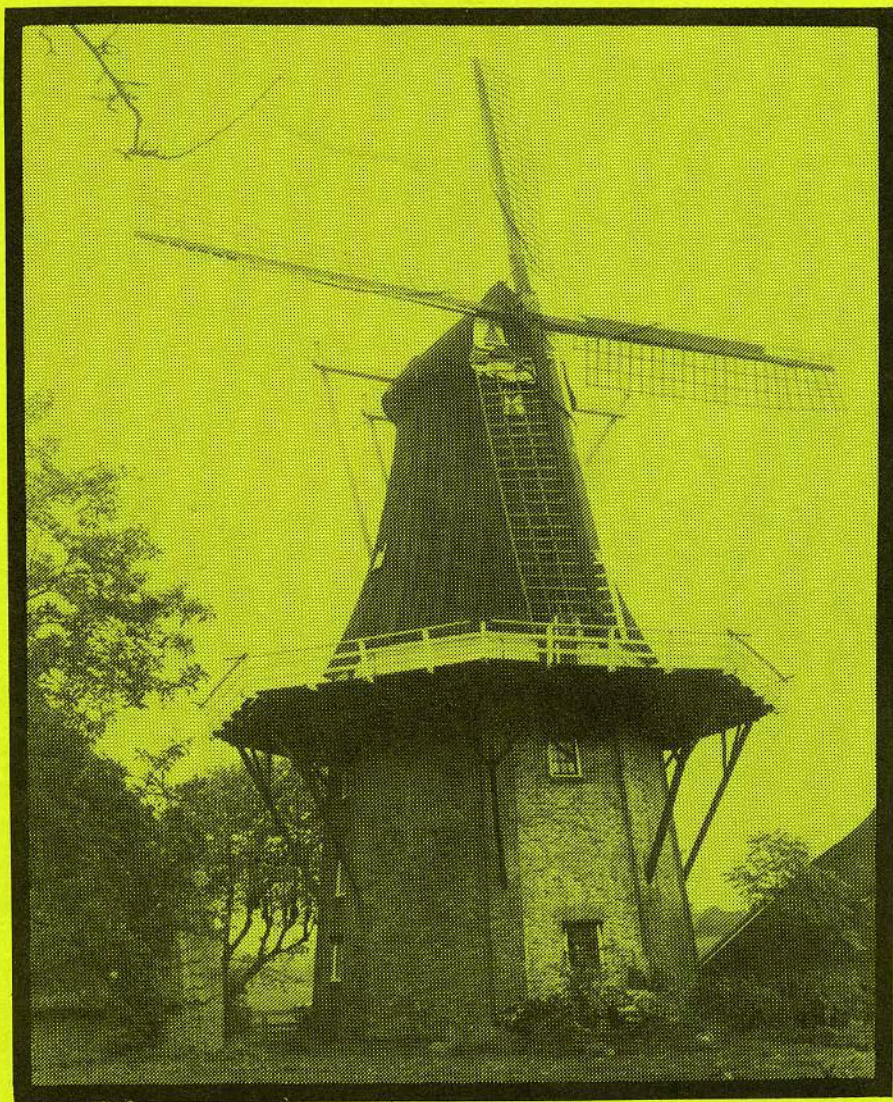

de zelfzwichter ⁴⁴

4|86

Bij de voorplaat :

Een recente afbeelding van de achtkante stellingkoren- en pelmolen "De Hoop" te Garsthuizen (gemeente Stedum).

De molen is gebouwd in 1839 en heeft een vlucht van 21,70 meter. In het Groninger Molenboek van 1981 wordt terecht vermeld, dat zij samen met de mulderswoning en opslagschuur een monumentaal complex vormt.

De eigenaar is de heer P.F. de Vries Robbé. Samen met vrijwillig molenaar D. Wijchgel staan ze er voor garant, dat de molen veelvuldig in gebruik is. Op 15 november j.l. waren de deuren wijd open gezet om een groep Groninger vrijwillige molenaars te ontvangen. U kunt zich voorstellen dat het geheel van top tot teen werd "bekeken".

Wist u dat ook deze molen een z.g. "lesmolen" is? Hier worden enthousiastelingen opgeleid tot kundige molenaars, één en ander onder de leiding van de heer Wijchgel. Een goede zaak!

U wordt op deze molen als bezoeker graag welkom geheten.

Foto: M.E. van Doornik.

De Zelfzwichter - jaargang 11,
nummer 44 - december 1986.

Redactie:

C.E. van der Horst, Scheemda
W.O. Bakker, Harkstede
Enna Laan-Berghuis, Groningen
Lammert Groenewold, Zuidwolde
Henk Berends, Sebaldeburen

Layout en typewerk:

Martin en Jeannette van Doornik,
Westernieland

Druk:

Scholma Druk, Bedum

Redactie-adres:

Postbus 213, 9700 AE Groningen

Dit is het adres voor alle post
bestemd voor de Ver. Vrienden van
de Groninger Molens en de Stichting
Groninger Molenvrienden.

'De Zelfzwichter' is het orgaan
van de Vereniging en de Stichting
en verschijnt in de maanden maart,
juni, september en december.
Het lidmaatschap is minimaal f 20,-
per jaar, incl. abonnement op
'De Zelfzwichter'. Losse nummers
kosten f 2,50 excl. portokosten.

In deze Zelfzwichter:

Redactioneel	2
Oostfrieze molens	2
"Goliath" in de Eemspolder	4
Wie kent deze molens?	11
Die Westfälische Mühlenstra e.	12
Molennieuws	15
Najaarsvergadering	19
Hartelijk gefeliciteerd!	21
Excursie 1986	22
Gelukwensen	25
Open dag Bovenrijge	26
Contactcommissie Groningen	27
Stalen molenroeden	27
Over een molen-verzameling	29
Zojuist verschenen	32
Nieuwe leden	33
Vraag en aanbod	33

de zelfzwichter

Redactioneel

Voor u ligt alweer de laatste Zelfzwichter van dit jaar. Het is, zoals u ziet, een afwisselend nummer geworden en wij hopen dat het u weer wat leesgenot zal weten te verschaffen.

Tot ons genoegen kunnen wij u mededelen, dat de redactie met ingang van dit nummer is uitgebreid van vier tot vijf leden. Toegetreden tot het team is de heer W.O. Bakker uit Harkstede. De heer Bakker is in de Nederlandse molenwereld geen onbekende. Vele jarenlang is hij bijvoorbeeld al archivaris van het omvangrijke molenarchief van de Vereniging "De Hollandsche Molen" te Amsterdam.

Ook verscheen in 1977 van zijn hand het boekje Molens in Groningen in oude ansichten", maar ook in onze eigen Zelfzwichter verscheen al eens een artikel over de Oostfriesse molens (Duitsland). Een vervolg hierop vindt u in dit nummer.

Tenslotte willen wij onze leden hierbij héél prettige Kerstdagen toewensen en een voorspoedig 1987!

De sluitingstermijn voor het inzenden van uw kopij zal zijn op:

23 februari 1987.

C.E.H.

Oostfriesse molens

door W.O. Bakker.

In 'De Zelfzwichter' nr. 1/82 schreef ik een artikeltje over 'Buitenlandse molens onder handbereik'. Nadien is het er steeds bij gebleven, maar nu onze hoofdredakteur om kopij vraagt, wil ik dit eindelijk vervolgen.

Er zijn meer molens hier over onze oostgrens, die maar enkelen kennen en toch staan ze dichtbij. Als u bij Leer over de Eems rijdt, rond de stad en dan richting Papenburg, moet u bij Folmhusen afslaan naar West- en Ost-Rhauderfehn.

In West-Rhauderfehn staat zuidelijk richting Langholt een mooie achtkante stellingmolen, echter verlaten. Wel is hij hersteld, maar volkomen 'dood'.

Als u doorrijdt naar Idafehn en Strücklingen, staat in zuidelijk richting gaande voorbij Ramsloh, een achtkante stellingmolen met stenen onderbouw. Deze molen is bekleed met metalen platen en heeft nooit zelfzwichting en windroos gehad. Even verder in het dorpje Scharrel staat een forse met riet gedekte stellingmolen met een flinke stenen onderbouw. Deze molen maalde een aantal jaren terug nog, maar raakte in verval.

Nu is hij o.a. van een nieuwe stelling (geheel hout) voorzien. De beide houten roeden lijken niet zo soliede, maar de molen draaide wel af en toe, vertelde men mij.

Terug naar Strücklingen en dan naar Barszel. Dit grote dorp aan de Soeste, een klein riviertje, waarvan het water via Jümme en Leda in de Eems komt, bezit een forse korenmolen, die in 1961 al verlaten en met één roede stond. Deze forse achtkante molen is

De merkwaardige achtkante stellingmolen van Barszel met het stenen bovenachtkant!

tot de kap gemetseld. Onder de hoge stelling normaal met steunberen, maar boven mooi getailleerd, gelijk houten achtkanten. Verder oostelijk in Duitsland ziet men wel dit veel meer, maar zo dichtbij ken ik geen tweede.

De molen is kortgeleden geheel gerestaureerd, met nieuwe stelling, voorzien van gekruiste stellinghek. De nieuwe kap heeft weer een werkende windroos, maar de geheel ijzeren borstroeden hebben geen kleppen meer gekregen. Toch een aanzienlijke verbetering bij dit mooie dorp.

U rijdt richting Edewecht door een mooi, golvend landschap, met rechts het stroompje Nordloher Tief. Voor Westerscheps staat een forse achtkante rieten stellingmolen, die wel in redelijke staat is, maar niet meer draait. Let op de merkwaardige overkapping boven de ingang.

Voorbij het dorpje staat vlak voor een boerderij een zeer merkwaardige korenmolen met lage belt met ingang.

Hij is tot de kap achtkant gemetseld, met op de acht hoeken forse beren. Ertussen zijn de acht vlakken bepleisterd en dus grijs van kleur, terwijl de beren schoon metselwerk is.

De kap is bekleed met metalen platen.

Verder heeft de molen nog een houten as en ook houten zeilroeden. Op een foto enige jaren terug had de molen nog zeilen. U kunt nu via Edewecht naar het bekende Bad Zwischenahn, waar u eventueel

de bekende molen aan het meer kunt bezoeken. Vandaar is het ongeveer honderd kilometer naar Groningen, dus een grote reis hoeft u niet te maken voor deze molens.

De achtkante stenen beltmolen van Westerscheps.

„Goliath” in de Eemspolder

door B. Jongsma.

We beginnen deze bijdrage op de manier alsof er nu wat nieuws te melden valt over de meest noordelijke molen in de provincie Groningen.

Neen, geen opvallende nieuwtjes. De molen wordt geregeld gedraaid door onze plaatselijke vrijwilligers en daarbij voortreffelijk in stand gehouden, dat is bekend. De molenaarswoning verkeert niet in dezelfde voortreffelijke toestand, doch in samenwerking met de bewoner wordt ook aan het huis zo nu en dan onderhoudswerk uitgevoerd. De materialen worden gekocht op rekening van de Stichting Groninger Molenvrienden; verder wordt ook hier het nodige bereikt door eigen inbreng, in het bijzonder van mevrouw Ida Spijk, vrijwilligster in opleiding, die soms met haar gezin de woning (bij afwezigheid van de graag meewerkende huurder) als vakantie-woning gebruikt.

Je kunt hier zeker genieten van rust en ruimte. Vaak kom je als levende wezens alleen schapen op de dijk tegen, zoals de bijgaande foto in beeld brengt.

Is het hier altijd rustig en vredig geweest? Daar ga je anders over denken bij het lezen van een gedenksteen. Immers deze gedenksteen houdt een bewogen geschiedenis in herinnering. Deze geschiedenis is geschreven door de heer R.S.W. Wentzel, vroeger gemeentesecretaris van Uithuizen. Wij nemen op de volgende pagina graag die geschiedschrijving over.

Het was op 10 juni 1876, dat het bestuur van het Waterschap "De Eemspolder" onder voorzitterschap van de heer B.J. Westerdijk een vergadering hield. Na de behandeling van een vrij korte agenda werd gesproken over een inscriptie die zou worden aanbebracht op een steen, die gemetseld zou worden in de duikersluis van het waterschap, welke duikersluis zich bevindt nabij de huidige poldermolen "Goliath" (122) in de noord-oostelijke hoek van genoemde polder. In het notulenboek dan vinden wij onder punt 4 vermeld:

4. Werd nog medegedeeld dat de navolgende inscriptie op een zerk aan de sluis zou worden geslagen van inhoud:

1852 EEMSPOLDER 1876

*Het pleit werd dan beslecht!
Na vier en twintig jaren
verkreeg men eind'lijk 't recht
op dezen grond der baren
Zoo is dan 't doel bereikt, ons lang reeds voorgesteld
En pronkt het golvend graan, dra op dit nieuwe veld.*

De inhoud van het vers en de beknopte vermelding in de notulen van het feit zelf wekken nu niet direct hoog gespannen verwachtingen, maar wie de geschiedenis van deze steen eens nagaat, komt al lezende tot de ontdekking, dat hier in dit vers meer besloten ligt dan men zou verwachten. Hier werd inderdaad een strijd gevoerd van vier en twintig lange jaren. Welke was deze strijd en hoe is deze ontstaan?

De stukken die voorhanden zijn, geven hierover geen volledig uitsluitsel. Toch is in grote trekken de historie van de steen wel te achterhalen.

Het eerste stuk op deze zaak betrekking hebbende is een proces-verbaal van een vergadering van 4 maart 1853, des namiddags 2 uur in het gemeentehuis te Uithuizen. In die vergadering werd behandeld een plan van de heren U.A. Alberda Heer van Menkema te Uithuizen en G. Reinders te Warffum, tot inpoldering van kwelderlanden onder de gemeenten Uithuizen en Uithuizermeeën, een en ander aan de hand van een schetstekening, opgemaakt door de heer G. Dusseldorp te Onderdendam. De vergadering besloot met grote meerderheid van stemmen het plan van genoemde heren goed te keuren en werd "besloten tot daarstelling van het Waterschap".

Voorts werd op 12 augustus 1853, op grond van de Wet van 6 juni 1840 (Staatsblad 17), Zijne Majesteit de Koning om een concessie tot inpoldering gevraagd. Ingepolderd zou worden 610 bunders, 55 roeden en 52 ellen kweldergrond. Later is er sprake van 683 bunders, 86 roeden en 91 ellen.

Het plan tot "daarstelling van het waterschap" - dit bevatte dus waarschijnlijk onder meer een ontwerp-reglement - werd aan de Gedeputeerde Staten gezonden met verzoek het ter goedkeuring aan de provinciale staten aan te bieden. Reeds op 21 juli 1853 keurden de prov. staten de plannen goed, zulks behoudens de hogere goedkeuring van Zijne Majesteit de Koning. De Koning moest dus én toestemming tot inpoldering verlenen én het zojuist genoemde besluit van de provinciale staten goedkeuren.

De eerste reactie uit Den Haag was een brief van de minister van

Beeld van de stoere poldermolen "Goliath" in de wijde Eemspolder rondom, met schapen op de dijk. Opname april 1986.

De beide gedenksteden op de muur van de duikersluis bij de molen.
De donkere streep boven is de schaduw van een balk.

Binnenlandse Zaken van 13 april 1854 aan de Gedeputeerde Staten van Groningen, waarin deze mededeelde dat de gronden, die men wilde gaan inpolderen, wel eens het eigendom van de staat konden zijn (!), zulks naar analogie van een tweetal gedingen die de staat had gevoerd respectievelijk tegen de gemeenten Kampen en Genemuiden, die beiden ten gunste van de staat waren beslist. Het was onder deze omstandigheden niet te verwachten, dat de Koning concessie tot inpoldering zou verlenen. De reactie van de kant van de oevereigenaren was, dat zij een overeenkomst aangingen om gezamenlijk een proces tegen de staat te voeren, zo de staat "langs de weg van regten de kwelderlanden zou betwisten". Het proces zou worden gevoerd op "gemeene kosten". Onder de overeenkomst komen de namen voor van 26 personen. Het waren:

A. Nanninga, D. Schillhorn, R. Dojes, S.B. Elings, H.K. Welt, R.E. Huisman, H.K. Bruins, F.T. Amsing, S.R. Jeltsema, wed. B.P. Wiersum, D.P. Boukema, K.T. van Huizen, M.M. Nieveen, J. Rouaan, U.A. Alberda van Menkema, wed. M. Smedema, wed. C.N. Bonthuis, G. Reinders, A. Muntinghe Cleveringa, wed. C.E. Westerdijk, R.J. Westerdijk, J.D. Bos, P.J. van Veen, B.K. Westerdijk, J.S. Bennema en wed. T.D. Huizinga.

Inmiddels hadden - dit was vermoedelijk in 1853 al gebeurd - de procinciale staten hun besluit van 21 juni 1853 aan de Koning ter goedkeuring ingezonden. Nu besliste de Koning bij besluit van 15 januari 1855, no. 26 dat "hangende het rechtsgeding" omtrent de eigendom van de grond en gelet op het feit dat de Koning nog geen concessie tot inpoldering had verleend, het "onraadzaam schijnt" het besluit van de provinciale staten goed te keuren.

Nu zat de hele zaak dus wel muurvast. De Koning verleende geen concessie tot indijking en keurde het besluit van de prov. staten van 21 juni 1853 niet goed.

Van het koninklijke besluit zou gezegd kunnen worden, dat het juridisch vrij zwak stond, want wat was het geval! De Koning ont-hield de goedkeuring aan het besluit van de prov. staten, omdat er een rechtsgeding over de eigendom van de grond aanhangig was. Maar, voor zover uit de aanwezige stukken kan worden afgeleid, is eerst op 24 november 1855 een dagvaarding in deze zaak uitge-bracht. Deze dagvaarding werd door de staat uitgebracht tegen de heer G. Reinders, wonende op "Groot Zeewijk" te Warffum. De staat ("compareerde bij" Mr. Johannes Potter van Loon) eiste de rechten als eigenaar van 82 bunders, 69 roeden en 80 ellen kweldergrond, gelegen onder Uithuizen, waarvan de heer Reinders beweerde eige-naar te zijn.

De heer Reinders "compareerde bij" Mr. R.T. Mees.

Op 18 juni 1857 deed de Arrondissementsrechtbank te Appingedam uitspraak en besliste dat de rechtsvordering van de staat, voor zoverre daarbij opgevorderd werden gronden, die reeds bestonden op 23 november 1825 (dus 30 jaren vóórdat de heer Reinders door de staat werd gedagvaard) is verjaard. De overige middelen tot verdediging werden verworpen. De rechtbank erkende dus in feite niet het recht van de oevereigenaren op de aanwas, behoudens het-geen daarvan door verjaring hun eigendom was geworden. De staat werd in de gelegenheid gesteld door getuigen te bewijzen welk deel van de kwelder na 23 november 1825 was ontstaan. Dit getuigen-verhoor zou plaats vinden op 9 september 1857.

Blijkbaar was des heren Reinders' rechtsgevoel niet bevredigd,

want hij ging in beroep bij het provinciaal Gerechtshof te Groningen. Als zijn procureur fungeerde Mr. H. van Giffen, de staat "compareerde bij" Mr. Antonius Modderman. Op dinsdag 14 september 1858 deed het Hof uitspraak waarbij het vonnis van het echtbank te Appingedam werd vernietigd, de staat zijn oorspronkelijke eis werd ontzegd en in de kosten van de beide processen werd veroordeeld.

Nu was het weer de staat die zich verongelijkt voelde. De staat wendde zich op 3 januari 1859 tot de Hoge Raad en vroeg cassatie. Voor de heer Reinders compareerde Mr. Cornelis Joseph François, voor de staat Mr. Jacob George Alexander Clant. Op 13 januari 1860 deed ons hoogste rechtscollege uitspraak en bevestigde het arrest van het Hof te Groningen met veroordeling van de staat in de kosten.

De heer Reinders en velen met hem zullen ongetwijfeld deze uitspraak met vreugde hebben begroet. Ook uit een brief van de minister van Binnenlandse Zaken van 13 september 1860 aan de Gedeputeerde Staten van Groningen blijkt dat "in hoogste ressort is beslist, dat deze gronden niet tot het staatsdomein behoren".

Wie zou denken dat dit "alles" was wat zich rond de kwelders afspeelde in de jaren 1855 tot 1860, vergiste zich deerlijk, want behalve de heer Reinders werden op 23 november 1857 nog 21 andere oevereigenaren gedagvaard door de staat. De 21 oevereigenaren - één hunner was de heer A. Nanninga te Uithuizen - verzochten de Koning op 8 januari 1858 "uit hoofde van de vele kosten" de tegen hen ingestelde rechtsvorderingen te laten rusten totdat in de zaak tussen de staat en de heer Reinders zou zijn beslist. De minister van Financiën deelde hen bij brief dd. 27 februari 1858, afdeling Domeinen, no. 19, mede dat hij wel daartoe bereid was, mits de 21 oevereigenaren zich onvoorwaardelijk zouden onderwerpen aan de beslissing in hoogste ressort in het proces-Reinders. De reactie van de 21 eigenaren was lakoniek en scherpzinnig. Zij vroegen n.l. de minister bij brief dd. 8 maart 1858 of deze ook "gelijkelijk gezind" was. En wat deed nu de minister? Bij brief van 26 maart 1858, afd. Domeinen, no. 12, deelde hij de eigenaren mede, dat hij hun vraag ontkennend moest beantwoorden! Dit laat zich moeilijk rijmen met onze rechtsgevoelens. Toch zijn de zaken tegen de 21 oevereigenaren voorlopig van de rol gelaten. Voorwaar een magere troost.

Gesterkt door het arrest van de Hoge Raad van 13 januari 1860 togen de oevereigenaren overnieuw aan het werk. Er werd een geheel nieuw plan tot inpoldering gemaakt. Omvatte het oorspronkelijke plan slechts een oppervlakte van ruim 683 bunders, het nieuwe plan dd. 20 oktober 1860, van de hand van de heren G. en W.K. Dusseldorp te Onderdendam, omvatte de kweldergronden achter de Noord-, de Uithuizer- en de Oostpolder, groot totaal ruim 1065 bunders. Op 22 oktober 1860 vroegen de eigenaren overnieuw de Koning om een concessie tot inpoldering, nadat reeds op 17 juli 1860 onder no. 5 de provinciale staten overnieuw hun goedkeuring hadden gehecht aan het besluit van de inpolderingscommissie tot oprichting van het waterschap en dit aan de Koning ter goedkeuring was ingezonden. Bij koninklijk besluit dd. 8 september 1860 werd de beslissing omtrent de goedkeuring van genoemd statenbesluit wéér verdaagd, omdat de Koning nog geen concessie tot inpoldering had verleend.

Met de meeste spoed werd dus toen op 22 oktober 1860 de vereiste concessie aangevraagd.

Hoe was nu de reactie uit "Den Haag"? Wel zeer merkwaardig!

Op 30 oktober 1861 stuurde de heer R. Dojes te Uithuizen, aan de heer G. Reinders te Warffum, een afschrift van de brief van de minister van Binnenlandse Zaken dd. 9 oktober 1861, no. 131, gericht aan de Gedeputeerde Staten van Groningen, waarin Zijne Excellentie mededeelde, dat de minister van Financiën de rijksadvocaat in Groningen opdracht had gegeven, tot het instellen van een rechtsvordering terzake van de eigendom van de staat op een gedeelte derkwelderlanden, waarvan door A. Nanninga c.s. de indijking was verzocht.

Onder deze landen, groot ruim 1065 bunders, was weliswaar een perceel van 82 bunders, 69 roeden en 80 ellen (dit was dus het perceel van G. Reinders), dat in rechten verklaard was eigendom te zijn van derden, maar ten aanzien van het overige deel van de bedijkbare grond hadden, volgens de minister van Financiën, de bezitters geen andere eigendomstitel dan hun bewering, dat hun door recht van aanspoeling de eigendom toekwam.

De minister van Financiën had dus de oevereigenaren overnieuw de handschoen toegeworpen. Ook ditmaal werd de handschoen opgeraapt. Reeds op 12 december 1861 sloten de oevereigenaren overnieuw een overeenkomst om, zo de staat hen hun rechten zou betwisten, zich te verweren. Overnieuw werd geprocedeerd. En andermaal moest de rechter uitspraak doen.

Blijkens een artikel aan de hand van de heer H.D. Louwes in het Groninger Landbouwblad van 3 mei 1930, besliste de Arrondissementsrechtbank te Appingedam op 28 juni 1866 ten gunste van de oevereigenaren, welke beslissing op 29 maart 1870 door het provinciaal Gerechtshof te Groningen werd bevestigd.

Volgens de heer Louwes komt in het archief van het waterschap "De Westpolder" een brief voor, gedateerd 30 juni 1870, van de minister van Binnenlandse Zaken aan Gedeputeerde Staten van Groningen, waarin de minister onder meer mededeelt: "Mijn ambtgenoot (van Financiën) deelt mij thans mede, dat ook naar zijn gevoelen de staat van alle rechtsvorderingen op grond van het Fransche recht tot revindicatie van kwelders in Groningen moet afzien. De uit dien hoofde geopperde bezwaren tegen de voorgenomen indijking kunnen dus als opgeheven worden beschouwd".

Deze brief van de minister van Binnenlandse Zaken was het antwoord op de brief van Gedeputeerde Staten aan genoemde minister van 1 april 1870, dus twee dagen nadat het Groninger Gerechtshof arrest had gewezen.

De oevereigenaren, geruggesteund door de gebeurtenissen van 1870, hielden op 19 oktober 1874 overnieuw een vergadering en besloten tot "daarstelling van het waterschap" conform het schetsplan van de heer G. Wind te Groningen (het derde plan dus) en tot het vragen van een concessie tot indijking.

Op 12 februari 1875 schreven de Gedeputeerde Staten aan de heer R. Dojes te Uithuizen, dat de minister van Binnenlandse Zaken, na raadpleging van zijn ambtgenoot van Financiën, bereid was Zijne Majesteit de Koning een voordracht te doen toekomen de concessie tot indijking te verlenen. Een heugelijke tijding voorwaar!

Deze keer werd de concessie bij koninklijk besluit van 19 maart 1875, no. 12 dan ook inderdaad verleend.

Nu ging alles verder vrij vlot. De provinciale staten hechtten bij besluit van 22 juli 1875 (dit was dus voor de derde keer) hun goedkeuring aan het plan van 19 oktober 1874 tot "daarstelling van het waterschap" met de bijbehorende reglementen. Bij koninklijk besluit van 16 oktober 1875, no. 25 werd dit statenbesluit goedgekeurd. De concessie tot indijking was dus verleend en de reglementen waren tot in hoogste instantie goedgekeurd. Nu was de baan dus inderdaad geheel vrij en kon met het werk worden begonnen.

Reeds op 2 februari 1876 werd het leggen van de dijk en het bouwen van de duikersluis opgedragen aan de heer J. Blokland c.s. te Hardinxveld, voor f 715.900,- (de begroting van de heer Wind gaf aan een cijfer van f 654.200,-). In het jaar, dat dus met de aanleg van de dijk werd begonnen, werd dan op de 10e juni de bewuste vergadering gehouden, waar de tekst van de steen werd besproken. Dan zijn er nog twee vergeelde foto's, die op 15 juni 1876 werden gemaakt. Waarschijnlijk hebben deze betrekking op de eerste steenlegging van de duikersluis, waarin later de bewuste steen zou worden gemetseld. Het zal voor de initiatiefnemers, voor de oevereigenaren en voor vele anderen ongetwijfeld een heugelijke dag zijn geweest na een lange en moeilijke strijd van vier en twintig jaren. Nog in hetzelfde jaar kwamen de dijk en de duikersluis geheel gereed. Er was een groot werk verricht.

Maar toch.... één tegenstander zou nog nader van zich doen horen. Dat was de zee. Nauwelijks nog was de dijk voltooid, of een zware storm brak los. Op 30 januari 1877 werd de dijk op 9 plaatsen doorbroken en liep de polder geheel onder water. Het werk van lange jaren was een prooi der golven geworden. Lang echter zou de zee haar prooi niet houden, want reeds op 31 januari 1877 werd besloten tot herstel van de dijk.

De herstelwerkzaamheden, die in eigen beheer werden uitgevoerd, zijn blijkens de aanwezige loonstaten op 2 februari 1877 begonnen en werden reeds op 18 augustus van hetzelfde jaar beëindigd. Zij hadden een bedrag van rond f 245.000,- gekost. Maar hiermede was dan ook definitief een einde gekomen aan de wel zeer bewogen geboortegeschiedenis van onze huidige Eemspolder.

Noot: Tot goed begrip diene dat destijds de waterstaatszaken ressorteerden onder het ministerie van Binnenlandse Zaken en dat toen - evenals thans nog het geval is - aangelegenheden betreffende de eigendommen van de staat ressorteerden onder het ministerie van Financiën.

Voor zover geen andere bronnen zijn vermeld, zijn de gegevens met instemming van het waterschap "De Eemspolder" ontleend aan het archief van genoemd waterschap, het "Bijvoegsel tot de Provinciale Groninger Courant" van 6 november 1869, no. 187 en een aantal documenten uit het archief van de heer P.H. Stoffel te Uithuizen.

Wie kent deze molens?

door C.E. van der Horst en Piet van Dijken.

In het vorige nummer van 'De Zelfzwichter' (3/86) plaatsten wij op pag. 14 en 15 een tweetal molenfoto's, waarvan wij graag zouden weten om welke molens het gaat.

Naar aanleiding van ons verzoek ontvingen wij een drietal reacties waaruit bleek dat de plaats en geschiedenis van het pompmolentje op pag. 14 tot nu toe nog niet kon worden thuisgebracht.

Wel is dat het geval met de achtkante stellingmolen op pag. 15, alle inzenders komen tot de conclusie, dat dit de molen te Leermens (gem. 't Zandt) moet zijn.

Dit schreef ons de heer G.L. Nienhuis uit Nieuwleusen (Ov.), als ook de heer Harry D. van Hoorn uit Leens. Een heel uitvoerig schrijven ontvingen wij van de heer Piet van Dijken uit Uithuizen. Hij schreef ons:

Deze molen is de koren- en vroeger tevens pelmolen de "Leermenstermolen" te 't Zandt, staande 0,9 km ten zuidoosten van de kerk van 't Zandt, aan de westzijde van de weg naar Leermens (de Terhornseweg). Het huisje links van de molen op de foto is de nog bestaande sarrieshut, welke men wil restaureren. De molen zelf is al gesloopt.

Geschiedenis van de molen:

Bij de sarrieshut stond oorspronkelijk een standerdmolen op dezelfde plek als de stellingmolen. Deze was al vóór 1628 gebouwd en mocht in dat jaar vanwege de Provinciale Molenresolutie op de belasting blijven staan. In 1853 werd deze molen, welke uitgerust was met twee koppels maalstenen en een vlucht had van 70 voet, gesloopt en vervangen door de achtkante molen.

Laatste eigenaar der standerdmolen was J.K. ter Veer, deze was tevens de eerste eigenaar van de stellingmolen. Na Ter Veer waren eigenaar: S. Nienhuis, sinds 1931: J. Kruizinga, na 1938: R. Bolhuis en de laatste sinds 1951: E.T. Moedt.

De bouwwijze was als volgt: geheel houten molen, staande op stiepen, boven- en onderachtkant hout bekleed met asfalt (dakleer), dus geen wit stenen onder- en tussenstuk. Bijzonderheid: de stellingschoren, welke tot vlakbij de grond doorliepen. Had verder een ijzeren as en volgens de foto: één houten zeilroede (buitenroede) en een ijzeren Wieringa-roede met zelfzwichting (binnenroede), vlucht ca. 20 meter.

Inrichting van de molen: één koppel maalstenen, voorheen tevens pellerij; als hulpkracht onderin: een kleine elektromotor met een maalstoel, 0,90 m. doorsnee.

Verdere bijzonderheden: in 1940 kwam er gedeeltelijk nieuw kleedhout op de kap, in 1941 gerestaureerd door U. Holman te Stroobos voor f 5.400,-. In de herfst van 1945 ging de zeilroede eruit, waardoor de molen in 1946 stilstond; zomer 1946 werd een houten roede uit Godlinze aangekocht met nieuwe latten en oude kleppen, ter vervanging van de oude zeilroede, welke eerst bleef liggen. In 1947 was er een herstelactie voor een begroting van f 5.400,- van Bremer. Voorjaar 1949 werd een Dekkerroede uit Roodeschool aangekocht, verder moesten kap, stelling, kleedhout hersteld

worden en een lange schoor vernieuwd worden. In 1950 voerde de fa. Bremer te Adorp één en ander uit voor f 5.400,- als volgt:

Roede van Godlinze opgehekt enz.	f 1.500,-
Stelling + diversen	- 2.950,-
Roede Roodeschool + stroomlijn Dekker	- 250,-
verf- en teerwerk	- 700,-

tezamen f 5.400,-

In 1951 kwam de molen weer stil te staan wegens een verrotte windpeluw. In 1955 was de molen grenzeloos verwaarloosd, waarna op 8 maart 1956 een sloopvergunning werd afgegeven en de molen in de herfst werd onttakeld. In het voorjaar van 1957 werd de gehele molen afgebroken, waarbij de stalen bandvang naar binnenkruier "De Havik" te Groot-Schermer (N-H) ging.

Tot zover mijn gegevens. Aanvullingen en/of verbeteringen gaarne sturen aan P. van Dijken, Schoolstraat 41, 9981 AL Uithuizen.

Die Westfälische Mühlenstraße

door Grieto de Vries.

In de Kreis Minden-Lübbecke in West-Duitsland heeft de daar werkende molenvereniging een route uitgezet langs 37 wind- en rosmolens onder de naam "Die Westfälische Mühlenstraße". Van deze route is een leuke folder verkrijgbaar bij de Mühlenkreis Minden-Lübbecke, Postfach 2580, 4950 Minden (D.) en op diverse molens. Tevens is een programma op de molens te verkrijgen van de "Mahl- und Backtage an der Westfälische Mühlenstraße".

In het midden de achthoekige rosmolen (een koren- en vlasbeukmolen) van Oberbauerschaft uit 1797. Ook kon men met deze molen een dorsmachine aandrijven; aan de gevel van de boerderij links ziet men nog het aandrijftrad.

*Ronde stenen stellingmolen
met windroos "Königsmühle"
te Eilhausen. Anno 1748.*

De vereniging Molenwerkgroep Oost-Groningen heeft op zaterdag 30 augustus j.l. met 11 personen een excursie gemaakt naar enkele molens van deze bekende molenstraat, die jaarlijks door duizenden mensen worden gemaakt.

Na twee uur rijden en een kop koffie in Bad Essen werd de Guts-wassermühle Hudenbeck-Holzhausen van 1888 bezichtigd. Het is een middenslagmolen, die twee koppels stenen kan aandrijven. De molen werd tijdens ons bezoek gedemonstreerd. Deze molen is vanaf 1977 weer geheel ingericht door de eigenaresse, de stad Preußisch Oldendorf. In september 1985 is de molen ernstig door brand beschadigd, maar werd reeds in april van dit jaar weer in bedrijf genomen.

De tweede molen die werd bezichtigd, was de Roßmühle Meyer in Oberbauerschaft. Deze rosmolen, bestaande uit een achthoekige met stro gedekte vakwerkschuur, is gebouwd in 1797 naast een boerderij met prachtige opschriften op de achtergevel. De vrouw van de eigenaar gaf ons een rondleiding op de molen. Het grote rad heeft een omvang van 32 meter en telt 320 kammen (!), die pas vernieuwd waren. Het rad kan getrokken worden door zes paarden, die in het rad moeten lopen. Door het grote rad kan een koppel stenen en een

Bokemühle worden aangedreven. Een Bokemühle bestaat uit een aantal stampers die vlas kunnen kloppen om er linnen van te maken. Bij een dergelijk werktuig waren zeven mannen en/of vrouwen nodig om het volledig te laten werken. Er was dus heel wat personeel werkzaam op deze boerderij.

De derde molen was de "Königsmühle" van 1748 in Eilhausen. Deze ronde stenen molen met stelling heeft twee koppels stenen en is nog regelmatig in bedrijf.

De vierde molen op onze reis was de "Storcks Mühle" in Eickhorst van 1848. Dit is een ronde stenen beltmolen, waarvan de belt met een stenen muur is omgeven. We kregen hier een uitgebreide uitleg van een 84-jarige man over de geschiedenis en de werking van de molen. De molen is uitgerust met een tandkrans en een windroos, zoals in die streek erg gebruikelijk is. Naast de molen is een bakkerij, waar af en toe plaatkoek wordt gebakken. Ook is er een ontvangstruimte in een apart gebouwtje, waar we met onze gastheer nog een paar glazen Korn hebben gedronken.

De "Pottmühle" in Petershagen van 1938 was ons volgende reisdoel. Deze molen heeft helaas geen gevlucht meer en is ook grotendeels

"Storcks Mühle" in
Eickhorst uit 1848 op een
ommuurde belt en voorzien
van een windroos.
Links een spijker (graan-
schuur) uit 1858.

voorzien van een silo. Het bijzondere aan deze molen is echter het gietijzeren aandrijfwerk, dat heel weinig voorkomt. De molen mag echter wel een keer worden schoongemaakt.

De volgende molen was de Windmühle Messlingen van 1843. Het is ook een ronde stenen molen, waarvan een roede met zelfzwaarte is uitgerust, die met een veersysteem wordt geregeld. Deze molen is voorzien van een dubbele windroos. Voor ons vertrek kregen we van de molenvrouw ook weer een drankje aangeboden.

De laatste (zevende) molen op onze reis staat in het openluchtmuseum van Rahden. Het is een rosmolen van 1860, bestaande uit een vierkante vakwerkschuur, voorzien van een Schrot- en een Bokemühle. Het geheel wordt in beweging gebracht door een paard dat rond de molen moet lopen in een trekboom, die verbonden is met een uit het midden van het dak stekende aandrijfspindel. Een dag nadat wij er waren, zou de molen weer in werking zijn. In een ernaast staande schuur werd aangegeven hoe vlas tot linnen werd verwerkt en geweven tot een lap stof. Het was een lange, maar welbestede molendag. Er draaiden helaas weinig molens tijdens onze excursie.

Molennieuws

(De nummers bij deze molennieuwtjes verwijzen naar de molennummers in de tweede druk 1981 van het Groninger Molenboek.)

Op de jaarvergadering meldde de voorzitter reeds, dat het aktuele molennieuws de overname van de poldermolens van het Waterschap Westerkwartier is door onze Stichting. Daarvoor is het nodige geregeld; ook de goedkeuring van het Provinciaal Bestuur is inmiddels verkregen. Notaris Ten Have te Middelstum zal binnenkort de koopakte passeren.

Vijf molens zijn bij de transactie betrokken: "De Jonge Held" (+ molenaarswoning) te Leegkerk (57), de "Zuidwendinger Watermolen" te Vierverlaten (55), "De Zwakkenburger" (nummer 141, laatst in het Groninger Molenboek) te Niezijl, de "Westerhorner" te Grijskerk (44) en "De Eolus" (+ mulderswoning) aan het Aduarderdiep (3).

De laatste twee molens vereisen voorshands de meeste aandacht. De "Westerhorner" kan als B.W.O.-molen gerestaureerd worden. En het zal niet lang duren, dat de aanpak van deze restauratie een aanvang zal nemen. Eindelijk, mag men gerust zeggen. Want in de eerste druk van het Groninger Molenboek (1958) staat deze molen er al wat haveloos bij. En sindsdien is er aan de buitenkant niets verbeterd; integendeel: de molen is gaandeweg havelozer geworden. In de molen is wel het een en ander gebeurd! Daar heeft molenmakerij Bremer reeds diverse vernieuwingen aangebracht, zodanig dat de molen binnenkort niet alleen elektrisch kan malen, maar ook van de windkracht gebruik kan maken.

"De Eolus" kreeg het vorige jaar een roede weer aangekleed. Datzelfde moet ook voor de tweede roede gebeuren. Hiervoor

zal zo spoedig mogelijk opdracht worden gegeven. We weten hoe droevig het hier gesteld is met de molenaarswoning. Het was voor de Stichting erop of eronder. Anders gezegd: kan hier een molenaarsfamilie blijven wonen met alle voordelen voor de molen en de bemaling, of moesten we komen tot een verworden toestand, waarbij men mag wanhopen ook ten aanzien van de molen.

Gelukkig is het antwoord positief. Er lag al eerder een bouwplan voor de renovatie gereed. Financieel bleek het mogelijk althans een goed begin met de woningverbetering te maken. En dat begin laat niet meer lang op zich wachten. Dan kan ieder, die over het Aduarderdiep rijdt, activiteiten van aannemer Postema uit Harkstede waarnemen. Rijdende langs het Aduarderdiep zal men wellicht ook een andere verbetering opmerken. De dieselnoodbemaling, een paar honderd meter ten zuiden van de woning, is verdwenen. Ervoor in de plaats is gekomen een propellerpomp. Zeker een landschappelijke verbetering!

1. Koren- en pelmolen te Wetsinge.

Nog steeds gaat de restauratie van deze molen gestaag voort. Aan het eind van het voorjaar kwam een aantal gebreken aan het licht in het houten achtkant. Deze tegenvallers waren niet in de begroting voorzien, waardoor het werk gedurende de zomer stil kwam te liggen. Vier nieuwe achtkantstijlen, drie nieuwe lasstukken aan de bestaande achtkantstijlen, een aantal nieuwe veldkruisen en uitbrekers, waren noodzakelijk geworden, zodat de totale restauratiekosten op ongeveer vier ton kwamen te liggen. In september is het werk aan het achtkant inmiddels geklaard en daarna keurig bekleed. Het betreft voorlopig eerst een binnenbekleding, want bij de tegenwoordige molenrestauraties is het de mode geworden, dat de achtkanten nieuw dubbel worden bekleed met daartussen een waterdichte plasticlaag. Deze plasticlaag is in Wetsinge ook aangebracht. Zo blijft de gedurende de komende wintermaanden staan, terwijl de molenmaker aan de andere onderdelen van de molen kan werken in zijn werkplaats.

De fel-blauwe kleur van het kleeplastiek vormt een merkwaardige schouwspel en dat zullen de vele weggebruikers en de treinreizigers langs Wetsinge wel niet ontgaan zijn. De oplevering zal eind 1987 worden verwacht.

25. Korenmolen "Germania" te Thesinge.

Het gaat goed met deze molen, niet in de laatste plaats door het actieve molenbeleid van de gemeente Ten Boer. Zo werd in het afgelopen jaar het touwwerk van de zeilen vernieuwd, alsook het wolfsdak, enkele hekklatten en het versleten buikstuk van de vang. Met het schilderen van de molen werd een aanvang gemaakt. De zolderplanken onder het takrad (spoorwiel) en de steenschijf werden verwijderd, zodat het publiek het gaande werk nu goed en veilig kan bewonderen. Het koppel stenen ligt hier overigens op de stellingzolder. In augustus vond een NCRV-Kerkepadroute plaats, die ook door Thesinge liep. De molen, getooid met vlaggen aan de wieken, trok op de twee bezoeken in totaal een kleine duizend bezoekers. In de molen werden artikelen verkocht, zoals

De korenmolen "Germania" te Thesinge.

zakjes meel, foto's, lepel-
tjes, waarvan de opbrengst
bestemd was voor onze vere-
niging.

De penningmeester mocht in-
middels een bedrag van
f 234,75 ontvangen, een bij-
zonder welkome aanwinst voor
de kas!

Aan organisator Germ Geersing,
vrijwillig molenaar van de
"Germania" en de medewerking
van diverse andere molen-
vrienden, namens het bestuur,
hartelijk dank!

66. Koren- en pelmolen "De Zwaluw" te Zuurdijk.

Gedurende de zomermaanden is de molen door vrijwilliger Martin van Doornik en zijn vrouw geschilderd, waardoor hij een frisse aanblik gaf, op de staart en de wieken na.

De staartbalk is momenteel hard aan vervanging toe.

Bij het openen van de pelliiken is eronder een grote partij bedorven graan ontdekt, wat vermoedelijk de oorzaak kan zijn van de muffe lucht en de grote muizenplaag in de molen tijdens de afgelopen jaren.

Deze ruimte - de dustgroep genaamd - is inmiddels schoon-
gemaakt. Daarbij is geconstateerd, dat het doodbed van de weste-
lijke pelsteen is gebroken. Het gaat om een oude kunststenen
maalloper.

In oktober zijn de wieken eindelijk weer compleet hersteld met
een aantal nieuwe heklatten en kleppen van de zelfzwichting.
Van de opluchting dat de molen weer in orde leek te zijn, kon-
den wij maar twee weken genieten, toen tijdens de storm van
1 november één wijk voor een groot deel werd schoongeveegd en
een andere wijk licht is beschadigd. Voor de vrijwilliger en
"De Hollandsche Molen" een grote teleurstelling.

De oude hek- en zoomlatten van 1978 waren niet meer tegen het
natuurgeweld opgewassen. Wat er nu verder gaat gebeuren,
wachten wij nog af.

Inmiddels is Martin van Doornik verhuisd. Zijn oude woning was veel te klein.
Het nieuwe adres is:

Kaakhornsterweg 9,
9969 PN Westernieland,
tel. 05952 - 650.

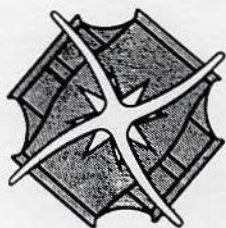
*Vrijwilliger Van Doornik
verft de askop.
Voor zo'n karwei is een
reddingsgordel beslist
vereist! Op de achtergrond
de later door storm
vernielde wiek.
Opname 18 oktober 1986.*

121. Koren- en pelmolen "De Jonge Jan" te Uithuizen.

Deze voor het dorp Uithuizen beeldbepalende monument verkeert thans in slechte staat. De zelfzwichting is reeds van de wieken verwijderd; een deel van de korte spruit viel naar beneden en nam een schoor van de staart in zijn val mee. B. en W. van de gemeente Hefshuizen, waaronder Uithuizen valt, heeft al eens meerdere malen over dit probleem gebuigd en hebben nu besloten de molen van de oud-molenaar J. Smid in eigendom over te nemen. Bij deze overname behoren ook het muldershuis (een z.g. sarrieshut uit de 17^e eeuw) en het 10 are grote molenerf. De woning heeft een renovatiebeurt nodig en een restauratie van de molen is urgent geworden. Wij zijn benieuwd naar de verdere gang van zaken rond de molen.

126. Standerdmolen te Ter Haar.

De restauratie gaat nu goed vlot aan deze molen. De kast is weer in elkaar gezet; begin december zijn de roeden opgehekt en over enkele maanden zal de mooie standerdmolen weer draaien.

NAJAARSVERGADERING 1986

Vereniging Vrienden van de Groninger molens

op donderdag 6 november 1986 in het gebouw
"Ons Centrum" te Winsum (Gr.).

door Henk Berends.

De in grote getale gekomen leden konden bij hun aankomst in Winsum genieten van de draaiende molen "De Vriendschap" in schijnwerperslicht. De najaarsvergadering, welke ditmaal in het gebouw "Ons Centrum" werd gehouden, stond namelijk dichtbij deze molen. Deze vergadering mocht zich verheugen in een grote opkomst.

De voorzitter, de heer T. de Jong, heette alle aanwezigen om acht uur welkom. Hij gaf tevens een inleiding met betrekking tot agendapunt 4, waarbij de liquidatie van de "Stichting Groninger Molenvrienden" ter sprake komt.

De heer L.H. Brink leest de notulen voor van de vergadering van 20 maart 1986. Zaal-geluidsversterking is bij onze tweede secretaris niet nodig. De kracht van zijn stem en de verhaaltrant van zijn notulen vinden een aandachtig gehoor.

De heer J. van Dijk geeft vervolgens een toelichting op agendapunt 4, waar wordt voorgesteld om tot liquidatie van de "Stichting Groninger Molenvrienden" over te gaan. Hij schetst in het kort het verloop van de Stichting, onder de titel "Van verleden tot het heden en hoe nu verder?"

Nadat de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens" was opgericht in 1973, kwam de Vereniging al snel in het bezit van een eigen molentje, te weten in Bovenrijke. Dit eerste bezit veranderde voor f 1000,- van eigenaar. Na enige tijd werd de reeds als lesmolen in gebruik zijnde korenmolen "De Onderneming" te Vierhuizen overgenomen met een schuldenlast van f 15.000,-. Door schenkingen van de Rabobank, gemeente Ulrum en provincie werd deze schuld vereffend. Er werden meer molens ter overname aangeboden aan onze Vereniging, sommigen als wrak, anderen met een schuldenlast.

De vraag werd gesteld of de Vereniging wel de juiste rechtspersoon voor het verworven en te verwerven molenbezit zou zijn. Immers, als vereniging zijn alle leden verantwoordelijk voor het reilen en zeilen van de Vereniging. Dus ook van het financiële!

Gezien de kosten welke gemaakt moeten worden om restauraties e.d. voor te financieren, zouden wel eens in een financieel debacle t.a.v. de Vereniging kunnen eindigen. Besloten werd dan ook om een stichting in het leven te roepen (1977). Hierin werd het reeds verworven bezit in onder gebracht. Het bestuur van de Stichting bestond uit leden van de Vereniging. In 1981 vond er een statutenwijziging plaats, waarbij de bestuursvorm werd veranderd. Er zaten voortaan ook afgevaardigden van andere molenstichtingen in de "Stichting Groninger Molenvrienden". Hierdoor werd een begin gemaakt met een nieuwe opzet van de Stichting. De Stichting ging meer en meer een paraplu-functie vervullen. Ze fungeerde als een overlegs-orgaan tussen de Groninger Molencommissie en de andere molenstichtingen in de provincie Groningen.

In opdracht van Gedeputeerde Staten van Groningen zijn de molenstichtingen doorgelicht met betrekking tot hun functioneren door een commissie o.l.v. de heer Kruize. Mede vanwege de reorganisatie bij de Monumentenzorg, is ook de Groninger Molencommissie opgeheven. Door Gedep. Staten wordt aan de hand van het 'rapport Kruize' aangestuurd op een nieuwe provinciale molenstichting, waarin alle moleneigenaren zitting mogen hebben. De nieuwe stichting zal een verbinding vormen tussen de Rijksdienst voor Monumentenzorg, het provinciaal bestuur en de moleneigenaren. Deze stichting zal tevens kunnen rekenen op voldoende faciliteiten en betaalde man/vrouw-kracht. Nu drijft de Stichting nog vrijwel volledig op vrijwilligers. Dit is voor het stichtingsbestuur soms een te grote belasting. Hiermee is tevens de reden aangegeven om tot liquidatie van de huidige stichting over te gaan.

Op een vraag van één der leden of de molens, welke dan niet meer in het bezit van de "Stichting Groninger Molenvrienden" zijn, toegankelijk zullen blijven voor de leden van onze Vereniging, antwoordt de voorzitter, dat dit uiteraard het geval is, daar deze molens zonder vrijwilligers immers dode monumenten zullen zijn.

Op de Duitse molenfilm van Fröde was ook te zien de Belgische stander-molen van Paul Bauters, hier op de foto als schaalmodel uitgevoerd.

Op de Engelse molenfilm van Rex Wailes zagen wij o.a. de achtwiekgige (!) molen van Heckington. Deze heeft jarenlang met lege wieken gestaan en is na een restauratie in 1985 eindelijk van zelfzwichting voorzien en in bedrijf genomen. Heel mooi!

Door handopsteken wordt de mening van de aanwezigen gepeild. Een overgrote meerderheid van de aanwezigen stemde voor liquidatie en oprichting van een nieuwe stichting, waar het bezit van onze Stichting in onder gebracht zal worden. In het algemeen vindt men dat de molens in de nieuwe stichtingsvorm beter te beheren zijn.

Door de voorzitter wordt de nieuwe serie kleurenansichtkaarten aanprezen. Een serie van 12 molenkaarten kost f 10,- en er worden verscheidene setjes in de pauze verkocht.

Na de pauze wordt er een nieuwe dimensie aan de najaarsvergadering toegevoegd. Wordt er in eerdere najaarsvergaderingen films en/of dia's vertoond, thans blijkt het video-tijdperk binnen onze Vereniging te zijn binnen getreden. Middels speciale video-afspeelapparatuur en een groot beeldscherm van 2 bij 3 meter konden de aanwezigen genieten van een Duitse en een Engelse molenfilm. In de Duitse videofilm van Frode werden beelden vertoond van diverse werkende molentypen, waarvan een groot aantal in ons eigen land, o.a. bij Schermerhorn, de Zaanse Schans en de Kinderdijk. In de Engelse film, gemaakt door Rex Wailles, zagen we beelden van typische Engelse molens.

Om 11 uur wenste de voorzitter een ieder wel thuis en werd de vergadering gesloten.

Hartelijk gefeliciteerd!

Het beheer en de uitvoering van mutaties e.d. met betrekking tot het ledenbestand wordt, zoals u wellicht bekend zal zijn, verzorgd door ons lid Henk Berends, vrijwilliger op de poldermolen "De Eendracht" te Sebaldeburen.

Hij heeft voor onze Vereniging een eigengemaakt ledenadministratiepakket ontwikkeld op de computer van de Vereniging, welke een aantal jaren geleden voor dit doel werd aangekocht. Door software-leverancier ASHTON TATE te Amsterdam wordt jaarlijks een wedstrijd georganiseerd, genaamd "De Gouden Floppy", voor de beste toepassing van één van hun software-produkten. Het ledenadministratie-pakket is geschreven in dBASE II. Dit is een database-pakket, welke door genoemde firma geleverd wordt. De heer Berends heeft dit Leden Administratie Systeem-pakket opgestuurd ter beoordeling in het kader van deze wedstrijd. Tegen alle verwachtingen in werd het door Henk Berends ingezonden pakket als de beste beoordeeld in de categorie Hobby. De jury was vooral te spreken over de presentatie van het programma en het bedieningsgemak. Ook de gebruikershandleiding werd zeer positief beoordeeld.

De hieraan verbonden hoofdprijs van f 10.000,- te besteden aan harden/of software, werd hem samen met de hoofdprijswinnaar in de categorie Commerciële Toepassingen, op donderdag 13 november in Amsterdam overhandigd. Van harte proficiat!

Excursie 1986

van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens, 13 september.

door Enna H. Laan-Berghuis.

Op onze uitnodiging voor de "Twenthe Tocht" reageerden dit jaar weer plm. 90 mensen. De organisatie zorgde dan ook dat er twee bussen op de afgesproken tijd op het N.S.-Hoofdstation in Groningen waren. Het weer leek erop. Droog en de zon kwam ook om het hoekje kijken.

Nadat de deelnemers afgetekend waren op de lijst, ging de reis om half 9 van start. We reden richting Assen/Hoogeveen. Een route-beschrijving onderweg bleef niet achterwege. In de ene bus was het Lammert Groenewold, die de passagiers iets over de omgeving vertelde aan de hand van een beschrijving; in de andere bus was Enna Laan aan het woord. De beschrijving van Gerard Koster werd nog aangevuld door één van de chauffeurs. Het leek wel of we nog sneller bij ons eerste reisdoel kwamen. Vanaf de weg konden we reeds een blik werpen op de molen "De Star" te Balkbrug. Het was niet mogelijk om met de bus vlakbij de molen te komen. De benenwagen werd dus ingeschakeld. We hadden er geen moeite mee. De molenaar had de molen reeds malende en dat bleek een extra stimulans om de molen van dichtbij te bekijken. Binnen in de molen was zoveel te zien, dat het geruime tijd duurde dat iedereen alles had bekeken en gekocht. In de molen bleken kaarten van de molen te koop te zijn en meerdere gasten maakten van deze gelegenheid gebruik. Na dit bezoek werd de inwendige mens voor de eerste keer verzorgd, in de vorm van een kop koffie en een plak cake. Heerlijk! Een tweede kop koffie gleed daarna ook nog lekker naar binnen.

Het werd intussen tijd voor onze tweede molen. Via een toeristische route gingen we op weg naar Geesteren. "De Grote Geesterense Molen" draait als we er aankomen. In de bus van Enna Laan wordt erop dat de molen te betreden is via de belt. De molenaars zijn zuinig op hun erf, dus laten we zien dat we als bezoekers dat ook waarderen. Wat schetst onze verbazing, als de bus stopt? Er is reeds iemand bezig om omhoog te klauteren. Ook gaat er iemand via het 'dak' naar beneden. Gelukkig stond er een auto geparkeerd, anders was er een duikeling ontstaan. Hilariteit onder de overige aanwezigen was het resultaat. Het bleek dat er aan de overkant van de weg een kalverenkeuring was. Na het bezoek aan de molen, waren er ook mensen die dat eens even van dichtbij gingen bekijken.

Van Geesteren gaan we via de Noord-Twenthe-route naar Vasse. Hier staan twee bovenslagmolens in een heuvelachtig landschap verscholen. Beide zijn te bezoeken. Voordat we dat gaan doen, dineren we in het restaurant bij één van de molens. Een warme hap bekoort ieder wel om deze tijd. Het is ondertussen een uur of één geworden. Na de maaltijd is er tijd voor een rondwandeling. Molen "Bels" wordt door de molenaar/restauranthouder in werking gesteld. Jammer dat er geen graan was. Nu zien we alleen een voor de prins draaiende molen. Molen "Frans" is een museum/expositie-molen. Deze kan niet draaien. Toch is het een leuke wandeling erheen. Even de benen strekken en om half 4 stappen we weer in de bus. Het gaat nu naar de geheel nieuw herbouwde "Westervelds Mól" in Tilligte. De reisleiders blijken het een moeilijk te vinden molen te

"De Grote Geesterense Molen",
een achtkante beltmolen.

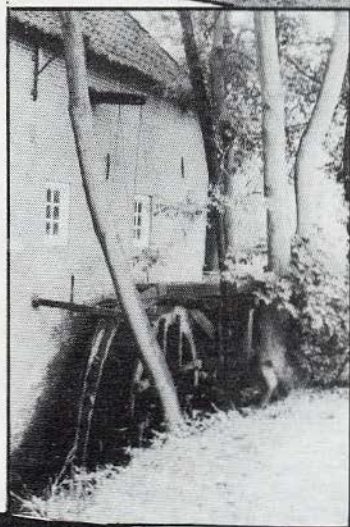
De kalverenkeuring bij
de molen van Geesteren.

Een ingemetselde
molenfiguur.

De bovenslag-watermolen
"Frans" te Vasse.

De "Westervelds Mol"
te Tilligte.

Bij onze bus.

vinden. Ook bij het voorrijden van deze tocht we d dezelfde fout gemaakt. Alleen is het met een luxe wagen gemakkelijker om een fout te herstellen dan met een bus. De draaicirkel op de weg is kleiner, hè. Maar het was een fout die niet erg bleek. Er werd nu een extra molen in de route opgenomen. Nog een werkende ook nog, n.l. de "Oortman Mól" te Lattrop. Ook zagen diverse buspassagiers de was buiten hangen en een aantal erebogen ter gelegenheid van een heugelijk feit, zoals een jubileum, trouwdag of een pas getrouwd stel. Ook in Twenthe laten de mensen de voorbijgangers zulke dingen weten. Na deze 'wegomleiding' kwamen we toch bij onze 'uitstap'-molen. Aan de oprijweg staat aan weerskanten een huis. Een al wat oudere en een net nieuwe. In de muur van het nieuwe molenaarshuis was door de metselaars een gestileerde molen gemetseld. Veel van onze molenvrienden hadden dit nog nooit gezien. Er werden dan ook nogal plaatjes van geschoten.

De molen bleek door een timmerman helemaal herbouwd te zijn. De houtverbindingen, die we allemaal konden bewonderen, werden door de aanwezigen erg geprezen. Menigeen hoorde: "En dat heeft iemand gedaan die niet oorspronkelijk molenmaker is? Geweldig zeg!" Ook in deze molen waren de artikelen uit de krant te bezichtigen, die aan de herbouw gewijd waren geweest. De molenaar had er ook steeds foto's van gemaakt en die hingen ook in de vitrines. Zo kreeg je een mooi overzicht van de werkzaamheden. De kaarten, die werden verkocht, vonden gretig aftrek. De opbrengst was voor het in standhouden van deze erg mooie molen.

De laatste stopplaats is bij Fleringen. We gaan eerst in het restaurant vlakbij de molen nog een kopje koffie of thee nuttigen. Daarna is er gelegenheid om de molen "De Gróbbemolen" te bezoeken. Het is een bijzonder bouwsel. Een ronde stenen grondzeiler op molenberg met een aparte knik in het molenlijf. Ook hier is de molenaar om ons uitleg te geven.

Na dit alles stappen we voldaan weer in de bussen om de terugreis te aanvaarden. In de bus blijkt dat iemand het boekje van de Overijsselse Molenvrienden heeft gekocht. Het wordt natuurlijk meteen ingekeken. Dan blijkt er ook nog iets erg leuks aan de hand te zijn op deze dag in Overijssel. We hadden n.l. steeds kunnen genieten van malende molens. Ook de molens, die we niet bezochten, waren in bedrijf. Wel, dat de 13^e september een gelukkige keuze voor onze reis was, bleek wel. Het was vandaag de Overijsselse Molendag. Een erg gewaardeerde bijkomstigheid. Onderweg zagen we nog de molenromp van Lutten en de molen van Hardenberg. Ook werden we nog attent gemaakt op de romp nabij Pesse.

We waren om 7 uur terug op de plaats van vertrek. Door het stralende weer was het een heerlijke dag geworden. We wersten elkaar wel thuis en tot het volgende jaar.

SPETZERFEHN.

*Wij wensen onze molenvrienden
Prettige Kerstdagen
en een
Windkrachtig 1987!*

Open dag Bovenrijge

door Lammert Groenewold.

De eerste bezoekers van deze nog niet geheel herbouwde molen hebben op 11 oktober 1986 hun handtekening in het nieuwe gastenboek gezet.

Een aantal van onze leden hebben dankbaar gebruik gemaakt van de mogelijkheid dit molentje van de binnenzijde te bewonderen.

Zoals u aan de foto kunt zien, mochten we zelfs een blik vanaf de stelling nemen.

Als extra verrassing lagen er een paar kamwielen op de zaagvloer. Een prachtstukje vakmanswerk!

't Spul zal straks wel goed werken. Een fotoalbum van de heer Rubingh uit Ten Boer (de molen staat praktisch bij hem in de achtertuin) toonde ons een aantal plaatjes van de herbouw van de molen in verschillende stadia. Zo'n foto-album wordt een kostbaar Kleinood.

Alle medewerkers aan deze middag worden nogmaals bedankt voor hun inzet. Zo'n open middag zal vast en zeker nog wel worden herhaald. We houden u op de hoogte.

De belangstellenden op de stelling van de zaagmolen Bovenrijge te Ten Boer.

Contactcommissie Groningen

door B. Oomkens.

VRIJWILLIGE

Samenstelling contactcommissie:

voorzitter:	J. van Dijk, Groningen
secretaris:	B. Oomkens, Winschoten
penningmeester:	F. Graeler, Zuidhorn
coördinator examenaangifte:	T. de Jong, Hoogkerk

Excursie leden-in-opleiding:

Op 18 oktober j.l. werd voor de leden-in-opleiding en de instructeurs een excursie gehouden naar Gelderland. Totale deelname 20 personen. Bezocht werden de gesloten standerdmolen "Den Olden Florus" te Terschuur, de torenmolen "De Buitenmolen" te Zevenaar, de torenmolen van Zeddam, de koren-molen "Nooit Gedacht" te Warnsveld en de spinnekopmolen en de waterradmolen te Laag-Keppel. Het was voor de deelnemers een zeer interessante dag.

Najaarsbijeenkomst:

De gebruikelijke najaarsbijeenkomst op één van de molens werd dit jaar op 15 november j.l. gehouden te Garsthuizen. Na een kopje koffie in het dorpshuis werd de koren- en pelmolen "De Hoop" bekeken. De molen was brandschoon en goed ingericht voor bezoekers.

Besproken werd onder meer:

- de nieuwe W.A.-verzekering voor schade aan de molen. In de Gildebrief komt nog nadere informatie o.a. over produkt-aansprakelijkheid. Het eigen risico ad f 200,- komt ten laste van een bij het Gilde te vormen fonds. Aangeraden wordt over de verzekering contact op te nemen met de eigenaar.
- een Groninger Molendag. Naast de Nationale Molendag komt er op 12 september 1987 nog een open dag voor alle monumenten. Aan de hand van de ervaringen van het seizoen 1987 het volgend jaar opnieuw te bespreken.
- een dagtocht naar de Westfälische Mühlenstraße in de Kreis Minden-Lübbecke in 1987.
- de wenselijkheid meer vrijwilligers te werven. De bemanning op de molens is nog onvoldoende. De opleidingen hebben nog wel ruimte voor nieuwe leerlingen.

Stalen molenroeden

door B. Jongsma.

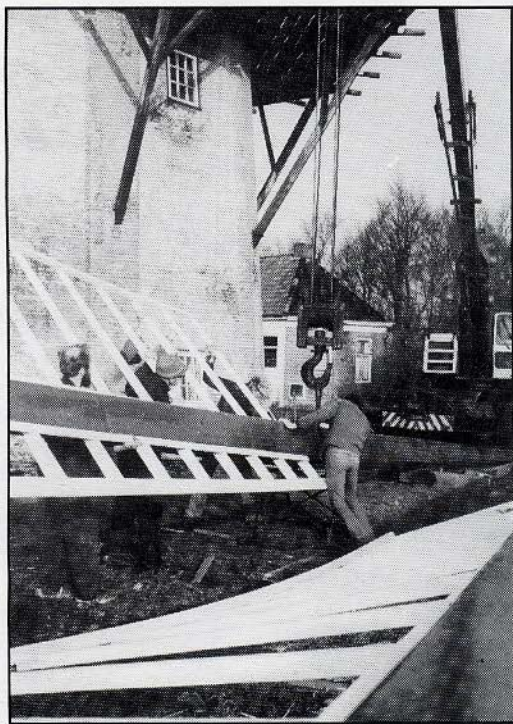
De Rijksdienst voor de Monumentenzorg heeft een rapport uitgebracht, getiteld:

Windmolens/Richtlijnen voor het vervaardigen van stalen molenroeden (UDC 621.548.3).

Aan o.a. molenmakers en roedenbouwers heeft genoemde dienst in of omstreeks juli 1986 per brief bekend gemaakt, dat exemplaren

kunnen worden besteld bij het Distributiecentrum Overheidspublikaties van de Staatsuitgeverij te Den Haag met vermelding: A 190 windmolens. De prijs bedraagt f 29,50. Op het titelblad komt het jaar 1985 voor.

Met dit rapport lijkt eindelijk een einde te kunnen komen aan de onzekerheid omtrent het tegemoet komen aan eisen, die aan het maken van stalen molenroeden moeten worden gesteld. Eindelijk leest u, want het rapport had tien jaar eerder kunnen uitkomen. Toen reeds had een staalconstructeur van de Provinciale Waterstaat tevens lid van de Provinciale Groninger Molencommissie, de heer J.H. Knol, voor een goed concept-rapport gezorgd, volledig toegesneden op gebruik in geheel Nederland en op naam gesteld van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. De bij de Rijksdienst op dit terrein meest deskundige man - ir. P.K. van der Schuit, thans coördinator bij de samenstelling van het nu uitgekomen rapport - was het volledig met dit concept eens en sprak (op 22 juni 1976) krachtig zijn waardering uit.

Molenmakerij Doornbosch in actie bij het steken van Bremer-roeden tijdens de restauratie van de molen "Joeswert" te Feerwerd in maart 1977.

Waarom daarna nog veel geld en tijd verloren ging om het, met o.a. inschakeling van het ingenieursbureau Wassenaar te Haren (Gr.) (dat dankbaar gebruik maakte van de kennis en de gegevens van de heer Knol) nog eens dunnetjes over te doen, is een raadsel dat vermoedelijk binnen de muren van het rijksdienstgebouw zal blijven.

In het voorwoord van het rapport staat onder meer : "Onze waardering gaat uit naar al diegenen, die meegewerkt hebben aan de totstandkoming van deze richtlijnen. Met name de Provinciale Groninger Molencommissie heeft zich intensief voor dit onderwerp ingezet, zowel in de voorbereidende fase als in de commentaal-fase".

Er is dus meer aan de orde geweest.

Los van de vorenaangepte geschiedenis mogen we thans spreken van een waardevol rapport.

De opgestelde richtlijnen zijn goed. De ingebrachte gegevens zijn redelijk verwerkt, zij het dat wel eens een onduidelijkheid is blijven hangen. Zo zou men aan de hand van de tekst kunnen denken dat roeden, vervaardigd uit de in par. 7 aangegeven staalsoorten als Patinax en Cor-ten ook geconserveerd zouden kunnen worden door ze vol te schuimen (omschreven in 12.6.6.). Dat zou onjuist zijn, volschuimen is alleen te overwegen bij staalsoort 37-3, dat als eerste wordt genoemd. Onzes inziens had men deze beter het laatst kunnen noemen. De iets hogere aanschaffkosten van Cor-ten en Patinax worden door de betere duurzaamheid en besparing op conserveringskosten meer dan goedgemaakt.

8.3. luidt: De biljoening heeft een vloeiend beloop. (Biljoening is de afschuining van de wieken, waardoor die enigszins een propellervorm krijgen. Dat was vroeger met houten wieken een nogal vanzelfsprekende zaak, zowel aan de voor- als aan de achterkant. Met gelaste stalen roeden is het een wat gekunstelde zaak; alsdan beperkt men zich tot de voorkant).

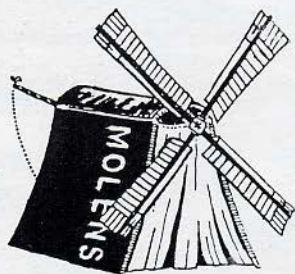
Beter had gesteld kunnen worden: de eventuele biljoening, want op grond van sterke overwegingen wordt wel eens de voorkeur gegeven aan het weglaten van de biljoening.

Nu dit waardevolle rapport is uitgekomen hopen we natuurlijk dat het zijn volledige nut zal hebben. Ook dus dat er een antwoord zal komen op de vraag:

Welke deskundige persoon of instantie ziet er op toe, dat de onderhavige richtlijnen daadwerkelijk worden nageleefd?

Over een molen-verzameling

● 1.2 en 3. De Belgische geschiedkundige Karel Lemmens schreef een drietal in offset gedrukte boekjes als nr. 1, 2 en 3 uit de serie Historische Mutsaerts. Deel I heeft als titel "Ruzie tussen het moldersambacht, de brouwers en de backers t' Antwerpen ten jare 1720-1753". Deel II "Eindelijk kreeg Waarloos zijn molen" en deel III "In Reet leefden de molenaars van de wind". Procesvoeringen, testamenten, stamtafels e.d. komen veel voor, voor

de liefhebbers van de oude tijd! De prijs van de 3 boekjes tezamen is 500 B.Fr. en men kan e.e.a. bestellen bij de Heer L. Vermeulen, Laarstraat 24 te Reet (België).

● 4. Van de Stichting De Oosthoek, afd. Vrienden van de korenmolens "Windlust" te Noordwolde (Fr.) ontvingen wij een klein informatieboekje over de molen "Windlust", 1 sticker en een recente ansichtkaart van de malende molen in kleur. Dit mapje is te verkrijgen voor f 4,75 inclusief porto, door overmaking van dit bedrag op giro 22.82.302 t.n.v. de Heer H. Hachmer - 8391 KH Noordwolde o.v.v. "Mapje Windlust". De molen "Windlust" moet een behandeling ondergaan tegen houtworm en boktor. Steun is daarom hard nodig!

● 5. Ook het jaarlijks Molenaarsrapport van de Stichting houtzaagmolen De Rat te IJlst is weer verschenen. Het behelst het tijdvak 1984/1985 - 36 pag.'s - geïll. Er staat veel wetenswaardigs in over het houtzagen verluchtigd met uitstekende technische tekeningen.

De prijs van het rapport is f 12,10 incl. porto en het is verkrijgbaar door overschrijving van dit bedrag op bankrek.nr. 32.61.14.785 t.n.v. de Stichting houtzaagmolen De Rat te IJlst n.v.v. Molenaarsrapport 1984-85. Op de toezending moesten wij na betaling ruim een maand wachten! Wellicht berust dit op een vergissing ...

● 6. De werkgroep Bemaling Molenviergang Aarlanderveen heeft in december 1985 een rapport doen verschijnen waarin wordt gepoogd tot een oplossing te komen tot een goede waterhuishouding tegen het cultuur-historisch belang van de bemaling door deze unieke Molenviergang. Het is een lijvig werk geworden van 78 pag's. met grafieken, landkaarten en tekeningen. Alleen geschikt voor de zeer geïnteresseerden als bijvoorbeeld waterstaat beambten en of polderbesturen. De prijs is f 8,50 incl. porto. Bestellen bij de Chef 2e afd. Prov. Griffie van Zuid-Holland, Koningskade 1 - 2596 AA 's-Gravenhage. Voor de enig overgebleven in bedrijf zijnde molen-viergang in ons land vormt deze studie echter een ernstige bedreiging!

● 7. Een onderwerp waarover nog niet veel studie bestaat is dat van de getijmolens dus watermolens werkend op de kracht van eb en vloed. Hierin is nu verandering gekomen door de uitgave van het boekje "Getymolens" - De watermolens van Goes door Bert Boonman. Dit is een erg technisch boekje geworden over de getijbeweging, het vermogen en het stroombeeld bijvoorbeeld. Het aardigst zijn de hoofdstukken over de opkomst en ondergang van de getijmolens en dat over de historie van de watermolens van Goes. Totaal 72 pag's. - geïll. gekart. omslag afm. 16,5 x 23 cm. Goes-1986. Verkrijgbaar bij Uitgeverij Pitman B.V. - Postbus 93 - 4460 AB Goes. Prijs f 21,- incl. porto.

● 8. "Hollandse molens in aquarel" is een eenvoudig boekje geschreven door Jaap Hartog. 54 pag's met 48 natuurgetrouwe gekleurde tekeningen van vooral Zaanse molens uit de Zaanse Schans. De korte eenvoudige tekst bij deze tekeningen is in het Nederlands, Frans, Duits, Engels en Spaans. Het is geschikt voor de buitenlandse leek en voor kinderen. Gepl. kraft afm. 17x 22 cm. Uitg. Kuusses Purmerend 1986 ISBN nr. 90 6970 020 4. Prijs f 14,95 - bij de boekhandel verkrijgbaar.

- 9. Van een heel ander gehalte, er kan hier van een fraaie bibliografische uitgave worden gesproken is "The windmills of Leicestershire and Rutland" by Nigel Moon. Verscheen in 1981 in een oplage van 500 genummerde exemplaren in harde kunstleren band, goud op snee en houtvrij dik geglaanst papier - 214 pag's met veel zwart/wit afbeeldingen, nog verkrijgbaar bij Gysbers & Van Loon te Arnhem voor de prijs van f 114,55. Alle bekende molens in dit gebied worden beschreven. Een heel mooi boek!
- 10. Van Engeland, blijvende in het Engels taalgebied wagen wij de grote oversteek naar Amerika. In 1978 verscheen daar "Windmills on Cape Cod & the Islands" by F.A. Burrows met een beschrijving van alle windmolens in dit laatste stukje van de U.S.A. waar nog molens te vinden zijn. Hard geplastificeerde uitgave van 16x23 cm. 117 pag's met zwart/wit illustraties. Ook dit boekje is nog verkrijgbaar bij Gysbers & Van Loon te Arnhem, de prijs is f 22,- afgehaald.
- 11. Van veel recentere datum is het Duitse "Wassermühlen, 35000 Kleinkraftwerke zum Wohnen und Arbeiten" door Friedrich Kur und Heinz Georg Wolf. Een boek dat niet alleen de romantiek van waterradmolens onder de loupe neemt maar ook de hedendaagse praktische benutting van goedkope energiebronnen. Slap geplastificeerde band, 112 pag's met zwart/wit illustraties. Afm. 20x23 cm. ISBN nr. 3-8218-1038-6- Frankfurt am Main. Prijs f 25,- en ook te Arnhem (zie boven) te koop.
- 12. Drs. H.A. Visser, bekend als schrijver van het vermaarde molenboek "Zwaaiende Wieken" schreef een artikel in het jaarboek 1986 "Alblasserwaard en Vijfheerenlanden". Dit artikel heeft als naam meegekeregen : "De polder Streefkerk en zijn molens", het begint op pag. 68 en eindigt op pag. 75. Het is fraai zwart/wit geïllustreerd. De prijs van het gehele jaarboek is f 19,-. Inlichtingen hierover bij Matrijs- Postbus 670- 3500 AR Utrecht.
- 13. In "De Zelfzwichter" nr. 2 van dit jaar beschreven wij onder nr. 6 in deze rubriek over het Vlaamse Heemtijdschrift "Bachten de Kupe". Hierin zijn artikelen verschenen over de Noord-franse windmolens. Het 3e deel is inmiddels verschenen in de 28e jrg. nr. 2- maart/april 1986 en het handelt over de fraaie standaardmolen met kombuizen te Wormhout (8 pag's- geïll.) De serie wordt vervuld. Voor bestelling zie bovengenoemde Zelfzwichter op pagina 25.
- 14. Wij blijven in Vlaanderen want ook de Zuidelijke Nederlanden zijn zeer actief op het molengebied. In het driemaandelijkse tijdschrift jaargang 3, nr. 1 maart 1985 van de Heemkundige kring Overmere vonden wij een artikel met als titel "De laatste vijf windmolens van Overmere" door Danny De Block. Vanaf pag. 3 t/m 27 met mooie illustraties (alle molens zijn verdwenen). Het artikel eindigt met een aantal spreuken en gezegden over molens waaruit wij het niet kunnen nalaten er een tweetal uit te citeren:

Krimpemde winden en uitgaande vrouwen
zijn in het geheel niet te vertrouwen
en

Een jonge vrouw en een molenrad
Mankeert gewoonlijk wat

De prijs van dit tijdschrift is f 5,60 en het is verkrijgbaar bij de Vereniging voor Natuurbehoud - Vincentiusstraat 7 - 4701 LM Roosendaal.

● 15. De in deze rubriek reeds eerder verschenen zeer fraaie molenboeken van de bekende Vlaamse molinoloog Paul Bauters, we bedoelen "De Oostvlaamse watermolens" (1980) en "Eeuwen onder wind en wolken" (1983), zijn nu tesamengevoegd in beknopte vorm. Het ingenaaide met slap kapt uitgevoerde boek heet "Oostvlaams molenbestand 1986". Formaat 24x16 cm. het omvat 176 bladzijden en het heeft 40 zwart/wit afbeeldingen en 4 overzichtskaarten. De prijs is heel laag gehouden nl. f 25,- (excl. porto). In dit boek vindt men dus de water- en windmolens (ook rompen) van Oostvlaanderen in één band. Voor hen die de twee eerder verschenen boeken nog niet bezitten een unieke kans om dit verzuim goed te maken, maar ook hierbij geldt haast U, want de totale oplage is slechts 2.000 exemplaren. Het boek is verkrijgbaar bij Gysbers & Van Loon te Arnhem of bij de Provinciale Kulturele Dienst van de Provincie Oost-Vlaanderen, Bisdomein 3, 9000 Gent. Het ISBN nr. is d21986/0914/3. Zéér aanbevolen!

C.E. van der Horst.

Zojuist verschenen

In 1987 zal het honderd jaar geleden zijn, dat de molen "De Eendracht" te Sebaldeburen werd gebouwd. Bovendien zal de polder als zelfstandig waterschap dan zijn opgeheven en in het waterschap Westerkwartier worden opgenomen.

Deze gegevens vormden voor de vrijwilliger op deze molen een aanleiding om een onderzoek te doen naar de historie van de Sebaldebuurster Molenpolder en molen "De Eendracht". Bij het polderbestuur waren nog enkele oude notulen- en kasboeken aanwezig. Gegevens hieruit, aangevuld met gegevens uit diverse interviews vormen de inhoud van het pas verschenen boekje. In dit 54 pagina's tellend boekwerkje met 6 fotos en 4 tekeningen, wordt het ontstaan en de geschiedenis van de Sebaldebuurster Molenpolder en in het bijzonder de molen "De Eendracht" uit de doeken gedaan. In de bijlagen wordt een overzicht gegeven van de molenaars, welke dienst op de molen hebben gedaan. Tevens vindt men hier "een instructie voor den molenaar" uit 1894. Voor geïnteresseerden in molenhistorie en poldergeschiedenis is het een aanbevelenswaardig boekje. De prijs is laag gehouden en bedraagt f 6,- excl. verzendkosten.

Bestellingen kunnen als volgt worden gedaan:

Maak .. x f 6,- + f ..., - (zie hierna voor verzendkosten) over op GIRO 2257057 of BANKREKENINGNR. 32.37.20.692 t.n.v. H. Berends, Provincialeweg 7, 9862 PA Sebaldeburen, onder vermelding van : x molennhistorie "De Eendracht".

De verzendkosten bedragen bij verzending van :

1 exemplaar	f 1,75
2-3 exempl.	- 2,50
4-6 "	- 4,50

(Grotere aantallen op aanvraag)

Nieuwe leden

J. Dijkstra	Groningen
F.J.H. Dresen	Zuidlaren
Fa. Gysbers & Van Loon	Arnhem
P.J. Haaksmā	Kollum
A.H.P.M. Mecsters	Roosendaal
L. Moesker	Bedum
A.M. Ottjes-Molenkamp	Appingedam
D.B. Overdijk	Noordbroek
K. Paapst	Delfzijl
P. Smith	Stadskanaal

Vraag en aanbod

TE KOOP

bij de heer C. Pieck: een KLEURENPOSTER
(45 x 63 cm.) van de korenmolen "Wilhelmina"
te Noorderhoogebrug (luchtfoto).

De poster kost f 5,- per stuk; verzendkosten
per koker f 3,50, voor 2 posters f 4,-, voor
3 posters f 4,50 etc.

Of natuurlijk afhalen op de molen.

Bestellen bij C. Pieck
Julianastraat 39
9744 CB Groningen.

N.B. Voor ons "winkeltje" is er deze keer geen plaats meer over.
We verwijzen u naar onze vorige uitgaven.
Nieuw is onze serie van 12 kleurenansichtkaarten (f10,00)
Inlichtingen bij de heer en mevrouw Dijk. Tlf: 05903-1722

Foto's en illustraties in deze Zelfwichter:

Voorplaat, pag. 18 en 20 (2 x): M.E. van Doornik

pag. 3 en 4: W.O. Bakker

pag. 6 (2 x) en 28: B. Jongsma

pag. 12 en 13: C.E. van der Horst

pag. 14: ansichtkaart archief C.E. van der Horst

pag. 17: G. Geersing

pag. 23 (6 x) en 26: L. Groenewold

